

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet
dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for
Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf: HID/ARTDavies/PO/594/2025

Andrew RT Davies AS
Cadeirydd
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

18 Tachwedd 2025

Annwyl Andrew,

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 20 Hydref, yn dilyn fy nhystiolaeth i'r Pwyllgor ar 24 Medi mewn ymateb i'ch Ymchwiliad i Brosesu Bwyd yng Nghymru. Wrth fynd i'r afael â'ch cwestiynau pellach, nodir yr ymatebion isod:

Caffael Cyhoeddus o Fwyd a Diod Cymru

Mae Llywodraeth Cymru yn bwrw ymlaen â'r gwaith o weithredu Rhan 3 o Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023. Mae hyn yn cyflwyno dyletswyddau caffael cyfrifol cymdeithasol newydd ar awdurdodau contractio i fynd ar drywydd lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol wrth ymgymryd â'r holl gaffael.

Mae Llywodraeth Cymru yn gweithio ar y Canllawiau Statudol drafft sy'n ofynnol i gefnogi gweithredu'r Ddeddf ac mae'n bwriadu eu cyhoeddi ar gyfer ymgynghoriad cyhoeddus yn ddiweddarach yn yr hydref. Bydd y Canllawiau Statudol yn cefnogi cyrff cyhoeddus sy'n cael eu cwmpasu gan y Ddeddf i gyflawni eu dyletswyddau caffael cyfrifol cymdeithasol newydd. Bydd yn darparu arweiniad ymarferol ar gyflawni canlyniadau llesiant drwy'r broses gaffael. Byddwn yn gweithio gyda chyrff cyhoeddus, partneriaid cymdeithasol, gweithwyr proffesiynol caffael ac eraill i gefnogi ei weithredu a'i gyflawni'n effeithiol.

Mae'r **Strategaeth Bwyd Cymunedol** yn hyrwyddo cynhyrchu bwyd lleol a gwynnwch cymunedol, trwy gryfhau cadwyni cyflenwi byrrach. Mae'n ymrwymo i gyflawni'r amcanion a amlinellwyd ac i gynyddu'r cyfleoedd ar gyfer caffael bwyd lleol. Cefnogir hyn gan becyn cyllid traws-bortffolio o dros £2 filiwn ar gyfer Partneriaethau Bwyd Lleol ar gyfer y flwyddyn ariannol 2025-2026. Mae'r Partneriaethau Bwyd Lleol hyn bellach wedi'u sefydlu ym mhob Awdurdod Lleol yng Nghymru a byddant yn darparu cydlynid strategol mawr ei angen ar brosiectau bwyd lleol 'ar lawr gwlad'. Byddant yn creu cyfleoedd cyflenwi newydd trwy gysylltu rhanddeiliaid bwyd lleol – gan gynnwys cynhyrchwyr, busnesau, cyfanwerthwyr a gwasanaethau sector cyhoeddus. Trwy uno ffermwyr â sefydliadau ehangach ar hyd y gadwyn gyflenwi, bydd hyn hefyd yn ategu amcanion y **Cynllun Ffermio Cynaliadwy**.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn y Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Bwyd o Gymru ar Fwydlenni Ysgolion.

Yn ogystal â'r mentrau yn Ynys Môn a Chaerffili y cyfeirir atynt yn ein papur tystiolaeth, mae Llywodraeth Cymru yn cynyddu faint o fwyd o Gymru sydd ar fwydlenni ysgolion, drwy **Gymuned Ymarfer Bwyd yr Economi Sylfaenol (CoP)**.

Sefydlwyd y dull cydgysylltiedig hwn i gefnogi cydweithredu ac arloesi ar draws prosiectau bwyd yr Economi Sylfaenol. Mae bellach wedi ehangu i gynnwys prynwyr bwyd ac arlwywyr o gynghorau, byrddau iechyd, a'r byd academiaidd.

Mae'n braf gweld bod llawer o brosiectau'r Economi Sylfaenol wedi ehangu i rannau eraill o Gymru. Ymysg y mentrau allweddol mae:

- Y prosiect **'Llysiau o Gymru mewn Ysgolion'** . Mae ei lwyddiant bellach yn cael ei ehangu i Ogledd Cymru i gynnwys tyfwyr/cyfanwerthwyr ychwanegol, ac Awdurdodau Lleol. Ar hyn o bryd mae'n cael ei weithredu trwy dri ar ddeg o Awdurdodau Lleol, pymtheg tyfwr a phedwar cyfanwerthwr. Mae'r prosiect eisoes wedi cyfrannu at gynnydd o 20% yn y tir a ddefnyddir i dyfu llysiau yng Nghymru, tra bod gweddill y DU wedi gweld dirywiad. Bydd cyllid pellach yn cefnogi'r uchelgais i ddod o hyd i chwe deg tunnell o lysiau o Gymru i gynhyrchu miliwn o ddogneau o lysiau ar gyfer prydau ysgol yng Nghymru. Yr amcan cyffredinol yw sicrhau bod 25% o'r holl lysiau yn ysgolion Cymru yn lleol ac yn organig erbyn 2030.
- **Mae Larder Cymru** wedi llwyddo i gefnogi wyth Awdurdod Lleol ledled Cymru, gan ragori ar ei darged gwreiddiol, i ddatblygu bwydlenni ysgol newydd, sy'n cydymffurfio â'r tymhorau, sy'n cynnwys cynnyrch o Gymru yn ei hanfod. Datblygwyd pecyn cymorth personol wedi'i deilwra ar gyfer pob Awdurdod Lleol, gan ystyried eu heriau penodol ac i alinio ag amcanion lleol. Ymhlith y llwyddiannau allweddol roedd bwydlenni diwygiedig a gynyddodd y defnydd o gynhwysion lleol, cryfhau cadwyni cyflenwi lleol, a chynyddu'r defnydd o brydau ysgol am ddim. Arweiniodd bwydlen ddiwygiedig yng Nghaerffili at yr Awdurdod Lleol bron yn dyblu eu gwariant ar fwyd o Gymru. Yn Wrecsam, symudodd cyrchu cynnyrch i Harlech Foodservice i wella'r cynnig cyrchu lleol.
- Yn ogystal â'r bwydlenni diwygiedig, **mae Larder Cymru** yn treialu bariau salad ar thema bwyd stryd mewn ysgolion uwchradd mewn tri Awdurdod Lleol, gan ddefnyddio llysiau tymhorol a dyfir yn lleol. Mae hyn yn cefnogi cadwyni cyflenwi bwyd gyda'r Rheoliadau Bwyta'n Iach newydd i nodi cyfleoedd ar gyfer ail-ffurfio a datblygu cynnyrch newydd.
- Yn Sir Fynwy, cafodd yr ymgyrch **'Give Chickpeas a Chance'** ei chynllunio gan blant ysgol gynradd ac fe'i cynhaliwyd gan gyngor Sir Fynwy. Llwyddodd plant ysgol gynradd **'Cookalong Clwb'** i weithredu newid gyda'u rysâit Chickpea Korma ac maent wedi'u hychwanegu at bob bwydlen ysgol yn Sir Fynwy. Mae'r fenter arloesol hon bellach wedi'i chyflwyno ymhellach yng Nghymru, gan weithio tuag at yr un nod. Yn Crosshands, mae plant ysgol gynradd wedi creu rysâit brownie gan ddefnyddio aquafaba (dŵr ffacbys) ac wedi mynd â'u rysâit i Castell Howell i'w ddatblygu.
- Mae **'Bwydlen Ysgol Cenedlaethau'r Dyfodol'** yn fenter arloesol sydd â'r nod o drawsnewid prydau ysgol i adlewyrchu gwerthoedd **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** yn well. Yn Sir Gaerfyrddin, roedd bwydlen ddiwygiedig yr ysgol yn cynnwys cynnyrch Cymreig ffres, tymhorol. Mae'r prosiect bellach yn ehangu i wasanaethu pob ysgol gynradd yn Sir Gaerfyrddin, gyda chynlluniau i ddarparu 2.1 miliwn o brydau bwyd bob blwyddyn. Cyflwynodd fodel 'Tir Cyhoeddus i

Blât Cyhoeddus' cyntaf y DU, gan weini bwyd o'r fferm sirol i ysgolion lleol, cyflogi staff garddwriaethol yn uniongyrchol, a chydweithio â sefydliadau gan gynnwys Synnwyr Bwyd Cymru a Cyswllt Ffermio.

- Yn dilyn bwydlen ysgol newydd Cenedlaethau'r Dyfodol, mae **'Hyfforddiant Cynaliadwyedd Bwyd'** wedi'i gyflwyno ar gyfer staff arlwygo a rheolwyr, o fewn Cyngor Sir Caerfyrddin. Y canlyniadau allweddol a newid diwylliannol mewn meddylfryd gyda staff arlwygo, yr Awdurdod Lleol, sy'n rhannu pwrpas a chenhadaeth ar y cyd ar gyfer datblygu pellach. Mae'r prosiect yn cael ei ystyried yn fodel graddadwy ar gyfer Awdurdodau Lleol eraill yng Nghymru.

Bwyta Cig

Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod bod cyflenwad sefydlog a digonol o dda byw yn hanfodol i hyfywedd y sectorau prosesu cig coch a llaeth yng Nghymru. Datgelodd Arolwg Amaethyddol a Garddwriaethol Cymru ym mis Mehefin 2024 newidiadau nodedig i niferoedd da byw, gyda gostyngiad mewn gwartheg, defaid a moch, ond cynnydd mewn dofednod. Mae'r tueddiadau hyn yn arwyddocaol yng nghyd-destun nodau y newid hinsawdd a rhagolygon poblogaethau da byw yn y dyfodol.

Yn ei gyngor diweddaraf i Lywodraeth Cymru, mae Pwyllgor Newid Hinsawdd y DU (UKCCC), Corff Statudol Annibynnol, yn argymhell gostyngiad o 19% yn nifer y da byw cnoi cil (yn enwedig gwartheg a defaid) erbyn 2033. Mae hyn er mwyn lleihau allyriadau methan, sy'n gyfrannwr mawr at y rhestr nwyon tŷ gwydr amaethyddol.

Mae'r gostyngiadau a awgrymir gan UKCCC yn rhan o **Lwybr Cytbwys** ar gyfer yr economi gyfan. Yn eu barn hwy, mae hon yn ffordd gost-effeithiol sy'n cydbwysu'r angen i ddatgarboneiddio ym mhob sector o'n heconomi i raddau gwahanol. Mae'r UKCCC yn sylwi bod y gostyngiad yn niferoedd da byw yn cael ei yrru gan rymoedd y farchnad i raddau helaeth.

Mae ystadegau diweddaraf Arolwg Mehefin ar gyfer 2024 yn cadarnhau bod niferoedd da byw yng Nghymru eisoes yn is nag amcangyfrif UKCCC ar gyfer 2025. Mae'r gostyngiad yn niferoedd da byw yn duedd ledled y DU, a bydd fy swyddogion yn parhau i fonitro iteriad nesaf Arolwg Amaethyddol a Garddwriaethol Cymru ac yn cysylltu â'r llywodraethau eraill ledled y DU drwy Grŵp Monitro Marchnad y DU.

Mae'r Cynllun Ffermio Cynaliadwy (SFS) wedi'i gynllunio i ysgogi cynhyrchu cyfrifol, sydd yn ei dro yn cefnogi'r gadwyn gyflenwi i fodloni safonau cynaliadwyedd. Mae hyn yn cynnwys cynhyrchu da byw a bydd yn ceisio ychwanegu gwerth at gynhyrchu cig coch a'i statws Dynodiad Daearyddol Gwarchoddedig (PGI).

Unwaith eto, diolch am ysgrifennu ataf ar y mater pwysig hwn ac rwyf yn gobeithio bod yr ymateb hwn wedi bod o gymorth.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs